YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kolmas jaosto)

14 päivänä toukokuuta 1998 *

Yhdistetyissä asioissa T-339/94, T-340/94, T-341/94 ja T-342/94,

Metsä-Serla Oy, Suomen oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Helsinki,

United Paper Mills Ltd, Suomen oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Valkeakoski (Suomi),

Tampella Corporation, Suomen oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Tampere (Suomi),

Oy Kyro Ab, Suomen oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Kyröskoski (Suomi),

edustajinaan aluksi asianajajat Hans Hellmann ja Hans-Joachim Voges, Köln, ja sittemmin asianajajat Hans Hellmann, Köln, ja Hans-Joachim Hellman, Karlsruhe, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch & Wolter, 11 rue Goethe,

kantajina,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään aluksi oikeudellisen yksikön virkamiehet Bernd Langeheine ja Richard Lyal ja sittemmin Richard Lyal, avustajanaan asianajaja Dirk Schroeder, Köln, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

joissa kantajat vaativat EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (IV/C/33.833 — Kartonki; EYVL L 243, s. 1) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti B. Vesterdorf sekä tuomarit C. P. Briët, P. Lindh, A. Potocki ja J. D. Cooke,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.7.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

1 Nämä asiat koskevat EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehtyä komission päätöstä 94/601/EY (IV/C/33.833 — Kartonki; EYVL L 243, s. 1), sellaisena kuin se on oikaistuna ennen sen julkaisemista 26 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyllä komission päätöksellä C(94) 2135 lopullinen (jäljempänä päätös). Komissio määräsi päätöksessään 19:lle yhteisössä kartonkia tuottavalle ja toimittavalle yritykselle sakkoja perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta.

2 British Printing Industries Federation (jäljempänä BPIF), joka on suurinta osaa Yhdistyneen kuningaskunnan kartonkipakkausteollisuudesta edustava etujärjestö, teki 22.11.1990 päivätyllä kirjeellä komissiolle epävirallisen valituksen. BPIF väitti, että Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kartonkia toimittavat tuottajat olivat useaan kertaan korottaneet hintojaan samanaikaisesti ja yhdenmukaisesti, ja se pyysi komissiota tutkimaan, oliko yhteisön kilpailusääntöjä mahdollisesti rikottu. BPIF julkaisi lehdistötiedotteen varmistaakseen, että sen toimenpide saa julkisuutta. Tämän tiedotteen sisältöä selostettiin alan ammattilehdistössä joulukuun 1990 aikana.

3 Myös Fédération française du cartonnage teki 12.12.1990 komissiolle epävirallisen valituksen, jossa se esitti Ranskan kartonkimarkkinoista vastaavia huomautuksia kuin BPIF valituksessaan.

4 Komission virkamiehet, jotka toimivat 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204; jäljempänä asetus N:o 17) 14 artiklan 3 kohdan nojalla, tekivät 23.4. ja 24.4.1991 ennalta ilmoittamatta samanaikaisesti tutkimuksia useiden kartonkialan yritysten ja järjestöjen tiloissa.

5 Näiden tutkimusten jälkeen komissio pyysi asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla tietoja ja asiakirjoja kaikilta niiltä, joille päätös on osoitettu.

6 Näiden tutkimusten yhteydessä sekä tietoja ja asiakirjoja koskevien pyyntöjen johdosta saadun aineiston perusteella komissio katsoi, että kyseiset yritykset olivat osallistuneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen (useimmissa tapauksissa) vuoden 1986 puolivälistä vähintään vuoden 1991 huhtikuuhun.

7 Tämän vuoksi komissio päätti panna vireille viimeksi mainitun määräyksen soveltamista koskevan menettelyn. Komissio lähetti 21.12.1992 päivätyllä kirjeellä väitetiedoksiannon kullekin näistä yrityksistä. Kaikki yritykset, joille väitetiedoksianto osoitettiin, vastasivat siihen kirjallisesti. Yhdeksän yritystä pyysi tulla kuulluksi suullisesti. Niitä kuultiin 7.—9.6.1993.

8 Menettelyn lopuksi komissio antoi päätöksen, jossa määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek de Eendracht NV (joka käyttää toiminimeä BPB

de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (aikaisemmin Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (aikaisemmin Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (aikaisemmin Tampella Española SA) ja Moritz J. Weig GmbH & Co KG ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa siten, että

— Buchmann ja Rena ovat noin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1990 loppuun,

— Enso Española on ainakin vuoden 1988 maaliskuusta ainakin vuoden 1991 huhtikuun loppuun,

— Gruber & Weber on ainakin vuodesta 1988 vuoden 1990 loppuun ja

— muut ovat vuoden 1986 puolivälistä ainakin vuoden 1991 huhtikuuhun

osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka ovat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti Euroopan yhteisön kartongintoimittajat

— tapasivat säännöllisesti salaisissa ja vakiintuneeksi tavaksi muodostuneissa kokouksissa neuvotellakseen ja päättääkseen alan yhteisestä kilpailunrajoittamissuunnitelmasta,

— sopivat säännöllisistä hinnankorotuksista kunkin tuotelaadun osalta kunakin kansallisena valuuttana,

— suunnittelivat ja toteuttivat useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä,

— saavuttivat yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämisestä vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa,

— toteuttivat — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen edellä mainittujen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen,

— edellä mainittuja toimenpiteitä tukeakseen vaihtoivat kaupallisia tietoja toimituksista, hinnoista, tuotantoseisokeista, tilauskannoista ja koneiden käyttöasteista.

— —

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomisista sakkoa seuraavasti:

— —

v) Finnboard — the Finnish Board Mills Associationille sakkoa 20 000 000 ecua siten, että siitä yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa vastaavat Oy Kyro Ab 3 000 000 ecuun saakka, Metsä-Serla Oy 7 000 000 ecuun saakka, Tampella Corporation 5 000 000 ecuun saakka ja United Paper Mills Ltd 5 000 000 ecuun saakka;

— —»

9 Kantajat, joille päätös on osoitettu, ovat suomalaisia kartongintuottajia. Ne markkinoivat tuotteitaan yhteisössä ja muilla markkinoilla Finnish Board Mills Association — Finnboardin (jäljempänä Finnboard) välityksellä. Finnboard on Suomen oikeuden mukaan perustettu taloudellinen yhdistys, johon vuonna 1991 kuului jäseninä kuusi yhtiötä, muun muassa kantajat.

10 Päätöksen 174 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on määrännyt sakon Finnboardille siitä syystä, että aktiivisesti ja suoraan kartelliin osallistui nimenomaan Finnboard eivätkä kantajina olevat yhtiöt. Komissio on kuitenkin katsonut, että kantajina olevien yhtiöiden on vastattava yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa siitä osasta sakkoa, joka suurin piirtein vastaa kunkin yhtiön osuutta Finnboardin kartonginmyynnistä.

Oikeudenkäyntimenettely

11 Kantajat Metsä-Serla Oy, United Paper Mills Ltd, Tampella Corporation ja Oy Kyro Ab ovat nostaneet nämä kanteet yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 14.10.1994 jättämillään kannekirjelmillä. Kanteet on kirjattu numeroilla T-339/94, T-340/94, T-341/94 ja T-342/94.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun toisen jaoston puheenjohtajan 30.3.1995 antamalla määräyksellä nämä neljä asiaa yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

13 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 19.9.1995 tekemällä päätöksellä esittelevä tuomari määrättiin laajennettuun kolmanteen jaostoon, johon asia tämän vuoksi siirrettiin.

14 Päätöksestä on nostettu 17 muuta kannetta (asiat T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 ja T-354/94); kanteen ovat nostaneet kaikki ne, joille päätös on osoitettu, paitsi Rena Kartonfabrik AS ja Papeteries de Lancey SA. Asian T-301/94 kantaja Laakmann Karton GmbH kuitenkin peruutti kanteensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 10.6.1996 jättämällään kirjeellä, ja asia poistettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rekisteristä asiassa T-301/94, Laakmann Karton vastaan komissio, 18.7.1996 annetulla määräyksellä (ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

15 Kanteen nosti myös CEPI-Cartonboard-niminen yhteenliittymä, jolle päätös ei ollut osoitettu. Se kuitenkin peruutti kanteensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 8.1.1997 jättämällään kirjeellä, ja asia poistettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rekisteristä asiassa T-312/94, CEPI-Cartonboard vastaan komissio, 6.3.1997 annetulla määräyksellä (ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

16 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn, ja se ryhtyi prosessinjohtotoimiin pyytämällä kantajia vastaamaan tiettyihin kirjallisiin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja. Asianosaiset noudattivat näitä pyyntöjä.

17 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 8.7.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä.

Asianosaisten vaatimukset

18 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen siltä osin kuin se koskee niitä,

— toissijaisesti alentaa sakkoa,

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

19 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen ja

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudenkäynnin kohde

20 Nämä kanteet koskevat vain päätöksen 3 artiklan v alakohtaa, jonka perusteella kantajien on vastattava yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa tälle määrätystä 20 000 000 ecun sakosta siten, että Metsä-Serla Oy vastaa siitä 7 000 000 ecuun saakka, United Paper Mills Ltd 5 000 000 ecuun saakka, Tampella Corporation 5 000 000 ecuun saakka ja Oy Kyro Ab 3 000 000 ecuun saakka.

Päätöksen kumoamista koskeva vaatimus

Ainoa kanneperuste, jonka mukaan komissio on rikkonut asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa ja perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

21 Kantajat väittävät, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa ei anneta komissiolle toimivaltaa tehdä päätöstä, jolla yritys määrätään vastaamaan toiselle yritykselle määrätystä sakosta. Kantajien mukaan tämän säännöksen nojalla sakkoja voidaan määrätä ainoastaan niille yrityksille, jotka itse ovat rikkoneet kilpailusääntöjä. Komissio kuitenkin toteaa päätöksen 1 artiklalla lopullisesti, etteivät kantajat olleet rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklaa. Päätöksessä ei ole myöskään katsottu, että kantajat olisivat vastuussa siitä kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon Finnboardin on väitetty syyllistyneen.

22 Kantajien mukaan komissio on tässä tapauksessa asettanut kantajat vastuuseen toisen teosta, mikä on eri asia kuin vastuu omasta teosta. Toisin kuin viimeksi mainittu vastuu, vastuu toisen teosta on vain johdettua vastuuta.

23 Kantajien mukaan komissio on väärässä väittäessään, että kantajat voidaan määrätä vastaamaan sakosta yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa, ilman että olisi välttämätöntä todeta niiden rikkoneen kilpailusääntöjä. Hallintotoiminnan lainmukaisuuden periaate (ks. yhdistetyt asiat 42/59 ja 49/59, SNUPAT v. korkea viranomainen, tuomio 22.3.1961, Kok. 1961, s. 99; Kok. Ep. I, s. 95) ja oikeusvarmuuden periaate edellyttävät, että komission on tehtävä päätös jonkin toimivaltaperustan nojalla. Kantajien mukaan komission oma toteamus päätöksen 174 perustelukappaleessa kumoaa komission väitteen, jonka mukaan se olisi voinut yhtä hyvin määrätä sakon kantajille.

24 Kantajat kiistävät myös sen, että komissio olisi voinut määrätä ne vastaamaan sakosta yhteisvastuullisesti näyttämällä toteen, että kyse on taloudellisesta kokonaisuudesta.

25 Ensiksi kantajat toteavat, että toisin kuin komissio päätöksessä väittää, yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa 6/73 ja 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents vastaan komissio, 6.3.1974 antama tuomio (Kok. 1974, s. 223; Kok. Ep. II, s. 229) ei ole sellaisenaan sovellettavissa tähän tapaukseen. Tuossa tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että emoyhtiö ja tytäryhtiö olivat rikkoneet kilpailusääntöjä yhdessä, joten ne vastasivat rikkomisesta yhteisvastuullisesti. Kullekin yritykselle oli näin ollen määrätty sakko (ks. vastaavasti asia 48/69, ICI v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 619; Kok. Ep. II, s. 25). Kantajien mukaan komissio ei tässä tapauksessa kuitenkaan ole katsonut, että Finnboard muodostaisi jonkin jäsenensä tai peräti kaikkien jäsentensä kanssa taloudellisen kokonaisuuden perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa mielessä. Konsernien osalta relevantti oikeuskäytäntö sitä paitsi koskee kantajien mukaan sitä, miten vastuu markkinakäyttäytymisestä kohdistetaan konserneissa, joille on tunnusomaista "hierarkkinen" rakenne ja yhteisen taloudellisen päämäärän tavoitteleminen.

26 Toiseksi kantajat toteavat, että ajatus, jonka mukaan kukin kantajina olevista yhtiöistä muodostaisi Finnboardin kanssa taloudellisen kokonaisuuden, on perusteeton. Finnboard ei ollut eikä voinutkaan olla kantajien määräysvallassa. Tältä osin kantajat toteavat, että jäsenyhtiöt eivät omista pääomaosuuksia Finnboardissa eivätkä ole edustettuina sen hallituksessa yhtiöinä, koska kaikki Finnboardin jäsenyhtiöt valitsevat hallitukseen jäseniä, ja että vaikka hallitus päättää suuntaviivoista, sillä ei ole toimivaltaa antaa Finnboardin toimitusjohtajalle erityisiä ohjeita. Kantajat huomauttavat, että määräys- tai ohjausvallan puuttumista on oikeuskäytännössä pidetty merkityksellisenä seikkana (ks. em. asia ICI v. komissio).

27 Vastauksena komission esittämiin väitteisiin kantajat toteavat vielä, että Finnboard maksaa itse toimintakulunsa tuloilla, joita se saa edustussopimustensa johdosta, eivätkä jäsenyhtiöt maksa näitä kuluja, toisin kuin komissio väittää.

28 Lopuksi kantajat kiistävät sen, että komissio voisi osoittaa päätöksensä perusteluksi väittämällä Finnboardin toimineen kantajien "puolesta ja niiden intressissä". Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 170/83, Hydrotherm, 12.7.1984 antamaan tuomioon (Kok. 1984, s. 2999) vedoten kantajat väittävät, että pelkästään sen perusteella, että intressit ovat yhtäläiset — mitä ne eivät tässä tapauksessa ole —, ei vielä voida katsoa, että ne ja Finnboard muodostaisivat taloudellisen kokonaisuuden (em. yhdistetyt asiat Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio ja asia T-102/92, Viho v. komissio, tuomio 12.1.1995, Kok. 1995, s. II-17, erityisesti 48—50 kohta). Kullakin Finnboardin jäsenistä oli oma taloudellinen päämääränsä, jota ei voida samaistaa Finnboardin tavoittelemaan taloudelliseen päämäärään.

29 Siltä osin kuin niiden vastuun on katsottu perustuvan siihen, että niiden puolesta on toimittu ilman valtuutusta (negotiorum gestio), ne vastaavat, että tämä ei täytä asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa asetettuja edellytyksiä, koska tässä säännöksessä vaaditaan, että päätöksen adressaatit ovat syyllistyneet kilpailusääntöjen rikkomiseen tekijöinä tai osallisina. Vaikka Finnboard olisi osallistunut kartelliin sen vuoksi, että se oli sen jäsenten intressissä, jäsenet eivät tällä teolla itse tulleet kartellin jäseniksi.

30 Lopuksi kantajat toteavat, että sitä, että komissio asettaa yritykset yhteisvastuuseen, ei voida perustella sen enempää sillä, että Finnboardin pelätään jättävän sakon maksamatta, kuin tarkoituksenmukaisuussyilläkään (ks. päätöksen 174 perustelukappale).

31 Komissio katsoo, että sakko perustuu oikein asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaan, sillä tämä säännös on riittävä oikeudellinen perusta sille, että kantajat voidaan määrätä vastaamaan Finnboardille määrätystä sakosta yhteisvastuullisesti sen kanssa.

32 Komission mukaan kantajilla ei ollut myyntiosastoja, jotka olisivat hoitaneet niiden tuotteiden markkinoinnin. Markkinointi hoidettiin siis yksinomaan Finnboardin välityksellä. Kyseisiä tuotteita koskeneet myyntisopimukset tehtiin ostajien ja

Finnboardin välillä, asiakkaita laskutettiin kyseisen tuottajan nimissä ja omistusoikeus siirtyi suoraan Finnboardin jäseneltä asiakkaalle. Kunkin tuotteen osalta noudatettavasta hintapolitiikasta päättivät jäsenet Finnboardissa.

33 Komissio toteaa, että Finnboardin oli lisäksi noudatettava kantajien ohjeita, jotka koskivat kantajien niiden tuotteiden määriä ja hintoja, joita Finnboard markkinoi. Vaikka Finnboardilla oli tietyssä määrin vapaus neuvotella hinnoista ja myyntiehdoista, kyseessä oleva tilanne vastasi tehtävienjakoa yhden ja saman yrityksen myyntiosaston ja markkinointijohdon välillä. Koska kantajat olivat luovuttaneet koko tuotantonsa Finnboardin myytäväksi, Finnboardia voidaan pitää kunkin kantajan apuorganisaationa (tältä osin ks. yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok. 1975, s. 1663).

34 Komission mukaan Finnboardin toiminta oli sen jäsenten määräysvallassa siten, ettei Finnboard pystynyt itsenäisesti päättämään markkinakäyttäytymisestään. Paitsi että jäsenet antoivat Finnboardille tuotteidensa markkinointia koskevia ohjeita, ne myös nimesivät omat edustajansa Finnboardin hallitukseen. Komission mukaan ei sitä paitsi voida ajatellakaan, että kantajat olisivat luovuttaneet tuotantonsa markkinoinnin organisaatiolle, joka ei olisi ollut niiden määräysvallassa ja joka olisi voinut määrätä hinnoista ja myyntiehdoista vapaasti olematta velvollinen ottamaan huomioon kantajien ohjeita. Lisäksi komissio toteaa, että jäsenet vastasivat Finnboardin toimintakulujen maksamisesta.

35 Kun otetaan huomioon vielä se, että Finnboard toimi kantajien lukuun, komission mukaan on näissä olosuhteissa katsottava, että Finnboard muodosti kunkin kantajana olevan yhtiön kanssa taloudellisen kokonaisuuden kulloinkin kyseessä olevan yrityksen tuotteiden myynnin osalta.

36 Tämän käsityksen oikeellisuuden vahvistaa komission mukaan se, että Finnboardin ja kantajien markkinakäyttäytyminen oli yhtenäistä (ks. em. asia Viho v. komissio, tuomion 50 kohta). Komission mielestä ei voida ajatella, että Finnboard ei olisi toiminut kantajien intressissä näiden tuotteita markkinoidessaan. Finnboard on nimittäin toiminut kantajien puolesta, kuten päätöksessä on todettu.

37 Vaikka kantajat ja Finnboard ovat erillisiä oikeushenkilöitä, kunkin kantajan voidaan oikeuskäytännön mukaan katsoa olevan osaltaan vastuussa päätöksen kohteena olevasta Finnboardin toiminnasta (ks. em. asia ICI v. komissio, tuomion 132 kohta ja sitä seuraavat kohdat; em. yhdistetyt asiat Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio, tuomion 36 kohta ja sitä seuraavat kohdat; yhdistetyt asiat T-68/89, T-77/89 ja T-78/89, SIV ym. v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1403, tuomion 357 kohta ja em. asia Viho v. komissio, tuomion 47 kohta).

38 Koska silloin, kun on kyse oikeuskäytännössä tarkoitetusta taloudellisesta kokonaisuudesta, on komission mukaan sallittua tehdä erityinen päätös, jolla sakko määrätään kullekin kantajista, yhteisvastuuta koskevaa säännöstäkin on voitava soveltaa sellaisessa tilanteessa. Koska kantajien voidaan katsoa olevan vastuussa Finnboardin toiminnasta, komission mukaan ei ole välttämätöntä, että päätöksen 1 artiklassa nimenomaisesti todettaisiin kantajien syyllistyneen kilpailusääntöjen rikkomiseen. Väite, että komissio olisi määrännyt kantajat vastuuseen toisen teosta, on siis virheellinen.

39 Komission mukaan tässä tapauksessa on sovellettava emoyhtiöitä ja niiden tytäryhtiöitä koskevia periaatteita, joita oikeuskäytännössä on yritysryhmien osalta kehitetty, koska muutoin kyseiset yritykset voisivat välttää kilpailusääntöjen soveltamisen itseensä perustamalla yksinkertaisesti vain oikeudellisesti itsenäisiä myyntiorganisaatioita, joiden toiminnasta ne eivät olisi vastuussa, vaikka nämä organisaatiot toimisivatkin yritysten ohjeiden mukaan.

40 Lopuksi komissio toteaa, että sen omaksuma ratkaisu ei vie mitään oikeuksia kantajilta, jotka ovat vastaanottaneet väitetiedoksiannon, jossa komissio on ilmoittanut aikomuksestaan määrätä ne vastaamaan sakosta yhteisvastuullisesti.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

41 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 laskentayksikköä ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa — — ."

42 Tässä säännöksessä ei todeta nimenomaisesti, voidaanko yritys, jonka ei ole suoraan ja nimenomaisesti katsottu olevan vastuussa komission toteamasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, määrätä vastaamaan yhteisvastuullisesti toisen yrityksen kanssa sakosta, joka on määrätty tälle toiselle yritykselle seuraamukseksi siitä, että se on tekijänä syyllistynyt todettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen.

43 On kuitenkin katsottava, että kyseistä säännöstä on tulkittava siten, että yritys voidaan määrätä vastaamaan yhteisvastuullisesti toisen yrityksen kanssa sakosta, joka on määrätty tälle toiselle, tahallaan tai tuottamuksesta kilpailusääntöjä rikkoneelle yritykselle, sillä edellytyksellä, että komissio samassa päätöksessä osoittaa, että olisi yhtä hyvin voitu todeta, että se yritys, jonka on vastattava sakosta yhteisvastuullisesti, on syyllistynyt kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen.

44 Vaikka Finnboard on tässä tapauksessa se yritys, jota on suoraan ja nimenomaisesti pidetty vastuullisena perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta (päätöksen 1 artikla) ja vaikka päätöksen 3 artiklan v alakohdassa sakko onkin näin ollen määrätty sille, kukin kantajista on kuitenkin määrätty vastaamaan osasta sakkoa yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa, koska komissio on katsonut Finnboardin toimineen niiden "puolesta" ja niiden intressissä (päätöksen 174 perustelukappaleen toinen kohta).

45 On siis tutkittava, oliko kantajien ja Finnboardin välillä sellaisia taloudellisia ja oikeudellisia suhteita, että komissio olisi voinut katsoa kunkin kantajista suoraan ja nimenomaisesti vastaavan kilpailusääntöjen rikkomisesta.

46 Päätöksestä ilmenee tältä osin komission katsoneen, että kantajat vastasivat Finnboardin teoista (em. 174 perustelukappaleen toinen kohta).

47 Arvioitaessa, onko tämä toteamus oikea, on otettava huomioon Finnboardin toimintatapaa sekä Finnboardin ja sen jäsenten — erityisesti kantajien — välisiä oikeudellisia ja tosiasiallisia suhteita koskevat keskeiset tiedot, sellaisina kuin ne ilmenevät asiakirja-aineistosta ja erityisesti kantajien vastauksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin.

48 Finnboard on 1.1.1987 voimaan tulleiden sääntöjensä (2 §) mukaan yhdistys, joka markkinoi kantajien tuottaman kartongin sekä muiden jäsentensä tuottamia paperialan tuotteita.

49 Sääntöjen 10 ja 11 §:n mukaan kukin jäsenistä nimeää yhden edustajan yhdistyksen hallitukseen, joka muun muassa päättää yhdistyksen toiminnan suuntaviivoista, vahvistaa talousarvion, rahoitussuunnitelman ja kustannusten jakoperiaatteet jäsenten kesken sekä valitsee toimitusjohtajan.

50 Sääntöjen 20 §:ssä määrätään seuraavaa:

"Sitoumuksista, jotka annetaan yhdistyksen puolesta, vastaavat velkojille jäsenet kukin omasta ja toistensa puolesta kuten omasta velastaan.

Vastuu velasta ja sitoumuksista jakautuu suhteessa jäsenten kuluvan ja kahden edellisen kalenterivuoden nettolaskutukseen."

51 Kartonkituotteiden myynnin osalta on todettava, että kantajien vastauksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin ilmenee, että ne olivat aikana, jolloin asian tosiseikat tapahtuivat, valtuuttaneet Finnboardin huolehtimaan kaikesta niiden kartonginmyynnistä, mistä ainoita poikkeuksia olivat kunkin kantajan konsernin sisäiset myynnit ja vähäiset myynnit tilapäisille asiakkaille Suomessa (ks. myös Finnboardin sääntöjen 14 §). Lisäksi Finnboard vahvisti ja ilmoitti kantajille samanlaiset listahinnat.

52 Kantajat selittävät myös, että yksittäisissä myynneissä asiakkaat tekivät tilauksensa Finnboardille ilmoittaen yleensä samalla heille mieluisimman tehtaan; tällaiset mieltymykset selittyivät muun muassa sillä, että kantajien tuotteiden välillä oli laatueroja. Mikäli asiakas ei ilmoittanut mitään mieltymyksiä, tilaukset jaettiin Finnboardin jäsenten kesken sääntöjen 15 §:n mukaisesti, jossa määrätään seuraavaa:

"Saapuvat tilaukset jaetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti jäsenten valmistettaviksi ottaen huomioon kunkin jäsenen tuotantokyky sekä hallituksen vahvistamat jakoperiaatteet."

53 Finnboardilla oli valtuudet neuvotella myyntiehdoista ja myös hinnasta potentiaalisten asiakkaiden kanssa, mutta kantajat olivat vahvistaneet yleiset suuntaviivat asiakaskohtaisia neuvotteluja varten. Tilaus oli kuitenkin aina alistettava kyseiselle kantajana olevalle yhtiölle, joka joko hyväksyi tai hylkäsi sen.

54 Sitä, miten yksittäiset myynnit tapahtuivat ja miten niitä käsiteltiin kirjanpidollisesti, on kuvailtu Finnboardin tilintarkastajan antamassa, 4.6.1997 päivätyssä lausunnossa seuraavasti:

"Finnboard toimii päämiestensä myyntiedustajana laskuttaen ostajia 'omissa nimissään päämiehen lukuun'.

1. Päämiehen asemassa oleva tehdas vahvistaa aina tilauksen.

2. Kun tavara lähetetään tehtaalta, tehdas lähettää Finnboardille alustavan laskun ('Mill invoice'). Lasku kirjataan päämiestiliin saatavaksi ja Finnboardin ostokirjanpitoon velaksi tehtaalle.

3. Finnboard maksaa tehtaan laskun (josta on vähennetty arvioidut kuljetus-, varastointi-, toimitus- ja rahoituskulut) ennakkona sovitussa määräajassa (10 päivää 1990/1991). Tällä tavalla Finnboard rahoittaa ulkomaan varastot ja tehtaan saatavat asiakkailta tulematta kuitenkaan lähetetyn tavaran omistajaksi.

4. Kun tavara toimitetaan asiakkaalle, Finnboard lähettää asiakkaalle laskun tehtaan puolesta. Lasku kirjataan myynniksi päämiestiliin ja saatavaksi Finnboardin myyntikirjanpidossa.

5. Asiakkaiden maksut kirjataan päämiestileille, ja mahdolliset erotukset arvioitujen ja toteutuneiden hintojen ja kulujen välillä (vrt. kohta 3) selvitetään päämiestilien kautta."

55 Ensinnäkin näyttää siis siltä, että vaikka Finnboardilla oli valtuudet neuvotella lopullisten asiakkaiden kanssa hinnoista ja muista myyntiehdoista kantajien määräämiä suuntaviivoja noudattaen, myynti ei voinut toteutua ennen kuin kyseinen kantajana oleva yhtiö oli hyväksynyt hinnan ja muut myyntiehdot.

56 Toiseksi on todettava olevan kiistatonta, että omistusoikeus siirtyi suoraan kysciseltä kantajana olevalta yhtiöltä lopulliselle asiakkaalle.

57 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että Finnboardin saamat myyntipalkkiot, jotka on ilmoitettu liikevaihtona sen vuosikertomuksissa, kattavat vain kulut, jotka liittyvät sen jäsentensä lukuun hoitamiin myynteihin, kuten kuljetus- ja rahoituskulut. Tästä seuraa, ettei Finnboardilla ollut mitään omaa taloudellista intressiä osallistua salaiseen hintayhteistyöhön, koska PG Paperboardin toimielimissä kokoontuneiden yritysten ilmoittamat ja toteuttamat hinnankorotukset eivät ole voineet tuottaa mitään hyötyä sille. Finnboardin osallistuminen tähän salaiseen yhteistyöhön oli sitä vastoin kantajien välittömässä taloudellisessa intressissä.

58 Tämän asian olosuhteissa on todettava, että Finnboardin ja kunkin kantajan väliset taloudelliset ja oikeudelliset suhteet olivat siis sellaiset, että kartonkia kantajien lukuun markkinoidessaan Finnboard toimi vain kunkin yhtiön apuorganisaationa. Kun otetaan huomioon nämä suhteet ja se, että Finnboardin oli seurattava kunkin kantajan antamia suuntaviivoja voimatta käyttäytyä markkinoilla kustakin kantajasta riippumattomana, Finnboard todellisuudessa muodosti taloudellisen kokonaisuuden kunkin kartonkia tuottavan jäsenensä kanssa (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Suiker Unie ym. v. komissio, tuomion 538—540 kohta).

59 Komissio on näin ollen aiheellisesti katsonut päätöksen perusteluosassa, että kantajat olivat vastuussa Finnboardin kilpailunvastaisista toimista, joten kunkin niistä olisi voitu todeta tahallaan rikkoneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Komissio on siis voinut päättää, että kukin kantajista vastaa yhteisvastuullisesti Finnboardin kanssa osasta tälle taloudelliselle yhdistykselle määrättyä sakkoa, sen sijaan että se olisi määrännyt sakon suoraan kullekin kantajana olevista yhtiöistä.

60 Edellä oleva huomioon ottaen kanneperuste on hylättävä.

Sakon alentamista koskeva vaatimus

61 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan mukaan kanteessa, jolla asia pannaan vireille, on oltava yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi viran puolesta ottaa huomioon, että kanne on tämän määräyksen rikkomisen vuoksi jätettävä tutkimatta (ks. mm. asia T-64/89, Automec v. komissio, tuomio 10.7.1990, Kok. 1990, s. II-367, 73 ja 74 kohta).

62 Koska kantajat eivät ole tuoneet esiin mitään kanneperusteita sakon alentamista koskevien vaatimustensa tueksi, vaatimukset on jätettävä tutkimatta.

63 Kaikesta edellä olevasta seuraa, että kanteet on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

64 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, koska komissio on sitä vaatinut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanteet hylätään perusteettomina siltä osin kuin niillä vaaditaan EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (IV/C/33.833 — Kartonki) kumoamista.

2) Kanteet jätetään tutkimatta siltä osin kuin niillä vaaditaan päätöksen 3 artiklassa määrätyn sakon alentamista.

3) Kantajat velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vesterdorf Briët Lindh

Potocki Cooke

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä toukokuuta 1998.

H. Jung B. Vesterdorf

kirjaaja presidentti